

**ПОНЯТТЯ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРОВАВА ХАРАКТЕРИСТИКА
ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ У КІБЕРСФЕРІ**

**CONCEPT AND CRIMINAL-LEGAL CHARACTERISTICS
OF HUMAN TRAFFICKING IN CYBERSPHERE**

Актуальність статті полягає в необхідності адаптування кримінального законодавства України до сучасних умов, коли торгівля людьми набуває нових форм і проявів у кіберсфері. Наразі кримінально-правова наука й практика потребують чіткого визначення поняття торгівлі людьми у цифровому середовищі, комплексного аналізу складу злочину. Метою статті є комплексний аналіз поняття та кримінально-правової характеристики торгівлі людьми в кіберпросторі, ураховуючи сучасні тенденції розвитку міжнародних стандартів, цифрового середовища та національного законодавства України, а також створення теоретичних і практичних рекомендацій щодо вдосконалення кримінально-правових засобів протидії цьому явищу. Торгівля людьми у кіберсфері є однією з найактуальніших проблем у сучасному кримінальному праві. У статті проаналізовано основні форми цього злочину, які можуть виникати у зв'язку із цифровими технологіями (соціальні мережі, даркнет та криптовалюта), застосування яких ускладнює процес для виявлення та припинення таких злочинів. Особливу увагу приділено правовим аспектам боротьби з кіберторгівлею людьми, зокрема, досліджено кримінальну відповідальність за торгівлю людьми в Україні відповідно до Кримінального кодексу, а також міжнародно-правові механізми та конвенції, спрямовані на виявлення та боротьбу з торгівлею людьми в широкому сенсі. Розглянуто основні проблеми, з якими стикаються правоохоронні органи під час розслідування злочину, зокрема, недосконале законодавче забезпечення боротьби з кіберторгівлею людьми та відсутність чітких міжнародних стандартів у цій сфері. Наголошено на важливості вдосконалення міжнародного співробітництва в цій сфері. Кіберзлочинність не знає кордонів, і тому ефективна боротьба з торгівлею людьми в кіберсфері можлива лише за умови об'єднання зусиль держав, правоохоронних органів, а також міжнародних організацій. Необхідно посилювати обмін інформацією між країнами, розробляти спільні стратегії й механізми для боротьби з кіберторгівлею людьми, а також створювати єдину глобальну базу даних для оперативного виявлення та зупинення таких злочинів. Зроблено висновок, що проблема кіберторгівлі людьми є надзвичайно актуальною, вона вимагає здійснити комплексний підхід з боку правоохоронців, законодавців та міжнародних організацій. Для досягнення результатів у боротьбі з цим явищем необхідно вдосконалювати законодавство, активізувати та покращувати міжнародне співробітництво та проводити підготовку фахівців, здатних працювати у сфері кібербезпеки та кримінальної юстиції. Шляхом здійснення таких заходів можна захистити права людини і забезпечити належний безпечний рівень життя в умовах сучасного розвитку цифрових технологій.

Ключові слова: торгівля людьми, кіберсфера, кримінальне право, кіберзлочинність, міжнародне право, кримінальна відповідальність, цифрові технології.

The relevance of the article lies in the need to adapt the criminal legislation of Ukraine to modern conditions, when human trafficking is taking on new forms and manifestations in the cyberspace. Currently, criminal law science and practice require a clear definition

of the concept of human trafficking in the digital environment, a comprehensive analysis of the elements of the crime. The purpose of the article is a comprehensive analysis of the concept and criminal law characteristics of human trafficking in cyberspace, taking into account current trends in the development of international standards, the digital environment and national legislation of Ukraine, as well as the creation of theoretical and practical recommendations for improving criminal law means of combating this phenomenon. Human trafficking in the cyber sphere is one of the most pressing problems in modern criminal law. The article analyzes the main forms of this crime that may arise in connection with digital technologies (social networks, darknet and cryptocurrency), the use of which complicates the process of detecting and stopping such crimes. Particular attention is paid to the legal aspects of combating cyber trafficking in human beings, in particular, the criminal liability for trafficking in human beings in Ukraine in accordance with the Criminal Code, as well as international legal mechanisms and conventions aimed at identifying and combating trafficking in human beings in a broad sense are studied. The main problems faced by law enforcement agencies during the investigation of the crime are considered, in particular, imperfect legislative support for the fight against cyber trafficking in human beings and the lack of clear international standards in this area. The importance of improving international cooperation in this area was emphasized. Cybercrime knows no borders, and therefore effective combating of human trafficking in cyberspace is possible only if the efforts of states, law enforcement agencies, and international organizations are combined. It is necessary to strengthen the exchange of information between countries, develop joint strategies and mechanisms to combat cybertrafficking in people, and create a single global database for the prompt detection and suppression of such crimes. It was concluded that the problem of cybertrafficking in people is extremely urgent, it requires a comprehensive approach from law enforcement officers, legislators, and international organizations. To achieve results in combating this phenomenon, it is necessary to improve legislation, intensify and improve international cooperation, and train specialists capable of working in the field of cybersecurity and criminal justice. By implementing such measures, human rights can be protected and an adequate safe standard of living can be ensured in the conditions of modern development of digital technologies.

Key words: *human trafficking, cyberspace, criminal law, cybercrime, international law, criminal liability, digital technologies.*

Актуальність теми. У сучасному світі торгівля людьми набула широкого розповсюдження й стала одним із найнебезпечніших проявів транснаціональної організованої злочинності. Швидкий розвиток цифрових технологій, глобальний доступ до інтернету, зростання онлайн-комунікацій та наявність анонімності у кіберпросторі значно змінили механізми вчинення цього злочину. Відкритими є для злочинців нові інструменти, способи для вербування, контролю, експлуатації та переміщення жертв. Саме кіберсфера на сьогодні доволі часто застосовується як засіб для реалізації злочинів із торгівлі людьми.

Щороку мільйони осіб у всьому світі стають жертвами торгівлі людьми. Цей злочин передбачає не лише трудову або сексуальну експлуатацію, а й примусення людей до примусових шлюбів, жебрацтва, вилучення органів для продажу, а також до участі в протиправній діяльності. В умовах цифровізації з'явилися нові загрози: експлуатація в онлайн-просторі, зокрема через стримінгові сервіси, соціальні мережі, даркнет та платформи для спілкування й працевлаштування. Усі ці дії вимагають переосмислення традиційних уявлень про проблему торгівлі людьми та підходів до її кримінально-правового регулювання.

Особливу тривогу викликає той факт, що злочинці все частіше застосовують цифрові технології не лише для вербування жертв, а й для забезпечення контролю над ними, організації незаконних перевезень, передачі коштів криптовалютами та маскування своєї злочинної діяльності. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) значно ускладнює виявлення, документування та розслідування таких злочинів.

Актуальність теми полягає в адаптуванні кримінального законодавства України до сучасних умов, коли торгівля людьми набуває нових форм і проявів у кіберсфері. Наразі кримінально-правова наука й практика потребують чіткого визначення поняття торгівлі людьми у цифровому середовищі, комплексного аналізу складу злочину.

Звертаючись до поняття торгівлі людьми у кіберсфері, спочатку розглянемо поняття торгівлі людьми у традиційному розумінні, яке визначено у ст. 149 Кримінального кодексу України (далі – КК) як вербування, переміщення, передача або утримання особи з метою експлуатації шляхом обману, примусу, викрадення, шантажу або використання вразливого стану особи [1].

Це питання аналізує в науковій праці З. Кісіль. Авторка наголошує, що торгівля людьми належить до найтяжчих злочинів у глобальному масштабі. За даними статистики, мільйони осіб щороку потрапляють у становище «живого товару» та стають жертвами цього злочину. Фактично торгівля людьми є сучасною формою рабства, яка грубо порушує основоположні права і свободи людини й громадянина, а також є однією з форм насильства, що створює серйозну загрозу для життя та здоров'я людини. Жодна країна світу не має повного імунітету від цього явища, і, на жаль, Україна не є винятком [2].

У кіберпросторі такі дії здійснюються із застосуванням цифрових інструментів, а саме через соціальні мережі, онлайн-платформи для працевлаштування, фішингові сайти тощо. Кіберсфера дає змогу злочинцям залишатися анонімними, непоміченими, здійснювати масову вербувальну діяльність та застосовувати інструменти цифрового контролю.

Метою статті є комплексний аналіз поняття та кримінально-правової характеристики торгівлі людьми в кіберпросторі, ураховуючи сучасні тенденції розвитку міжнародних стандартів, цифрового середовища та національного законодавства України, а також створення теоретичних і практичних рекомендацій щодо вдосконалення кримінально-правових засобів протидії цьому явищу.

Для досягнення поставленої мети у дослідженні визначено такі завдання: розкрити сутність поняття «торгівля людьми у кіберсфері» та визначити її відмінності від класичних форм цього злочину; проаналізувати кримінально-правову характеристику торгівлі людьми з урахуванням застосування ІКТ як способу вчинення злочину; дослідити міжнародно-правові акти, що регулюють питання запобігання та протидії торгівлі людьми в цифровому середовищі; проаналізувати національне законодавство України щодо ефективності регулювання зазначеного виду злочинності; виявити прогалини, колізії та проблеми правозастосовної практики під час розслідування випадків торгівлі людьми, учинених із застосуванням кібертехнологій; запропонувати напрями вдосконалення кримінального законодавства України для підвищення ефективності боротьби з торгівлею людьми у кіберпросторі.

Методологічною основою дослідження є сукупність загальнонаукових, спеціально-юридичних та міждисциплінарних методів, які дали змогу всебічно, об'єктивно й послідовно дослідити сутність торгівлі людьми у кіберсфері та здійснити її кримінально-правовий аналіз.

До них належать загальнонаукові методи: аналіз і синтез застосовано для розчленування поняття торгівлі людьми у цифровому середовищі на елементи та подальшого їх поєднання з метою формування цілісного уявлення про предмет дослідження; індукцію застосовано для переходу від вивчення окремих фактів, прикладів і норм до загальних висновків, дедукцію – для перевірки гіпотез і логічного обґрунтування положень дослідження, абстрагування та узагальнення – для виявлення загальних закономірностей і підходів до протидії торгівлі людьми в кіберпросторі.

Формально-юридичний метод дав змогу проаналізувати нормативно-правову базу України та міжнародні акти щодо протидії торгівлі людьми.

Порівняльно-правовий метод застосовано для порівняння національного законодавства з міжнародними стандартами та практикою інших держав у сфері кримінально-правового регулювання торгівлі людьми у кіберпросторі.

Системно-структурний метод застосовано для дослідження кримінально-правової характеристики торгівлі людьми як системного явища з чіткою внутрішньою структурою та взаємозв'язками елементів.

Метод юридичного моделювання став у пригоді під час формування пропозицій щодо вдосконалення чинного кримінального законодавства України з метою належного реагування на виклики кіберпростору.

Застосування зазначених методів дало змогу сформувати цілісне бачення проблематики торгівлі людьми в умовах цифровізації та розробити обґрунтовані теоретичні й практичні рекомендації для вдосконалення кримінально-правового регулювання в цій сфері.

Стан дослідження. Торгівля людьми є одним із найбільш серйозних злочинів сучасного світу, і наукове осмислення цього явища посідає важливе місце в кримінально-правовій науці. Дослідження цієї проблеми в контексті кіберсфери розпочалося порівняно недавно, оскільки

цифрові технології створюють нові можливості для злочинців, а також нові виклики для правозастосовної практики.

Вітчизняні дослідження проблеми торгівлі людьми традиційно орієнтуються на аналіз правових та соціальних аспектів цього злочину. Зокрема, науковці З. Кісіль, О. Бондаренко, В. Котова, А. Андрушко, М. Андриєнко, К. Бугайчук, О. Смець, А. Волобуєв, М. Васильєва, Я. Лизогуб, С. Чернявський, В. Матвійчук, А. Небитов зазначають, що торгівля людьми є одним із найбільш складних і небезпечних злочинів, що порушує не лише права та свободи особи, а й є загрозою для національної безпеки. Однак у роботах зазначених авторів рідко трапляються ґрунтовні дослідження саме кіберформи цього злочину.

Однак ці роботи не дають докладної кримінально-правової характеристики торгівлі людьми саме в інтернеті та за допомогою цифрових технологій.

Одним із наріжних джерел у сфері міжнародно-правового регулювання торгівлі людьми є «Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності», який надає визначення торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми, і передбачає необхідність державних зусиль для протидії цьому злочину. Протокол визначає, що будь-які форми експлуатації, зокрема в онлайн-середовищі, є різновидом торгівлі людьми [3].

В Україні важливим кроком у боротьбі з торгівлею людьми став Закон України «Про протидію торгівлі людьми», який окреслює правові межі державної політики у цій сфері [4].

Загалом огляд наукових публікацій свідчить, що існує низка наукових праць, що досліджують загальні аспекти торгівлі людьми та кіберзлочинності, але тема торгівлі людьми у кіберсфері потребує подальшого теоретичного осмислення і практичної реалізації в законодавчому полі України.

Виклад основного матеріалу. Згідно зі ст. 149 КК до торгівлі людиною прирівнюються вербування, переміщення, передача, приховування або утримання людини з метою експлуатації, що здійснюється з використанням обману, шантажу, уразливого стану, погроз, застосування сили тощо [1]. Проте розвиток ІКТ значно трансформував способи вчинення цього злочину. Кіберсередовище надало нові інструменти для вербування жертв: соціальні мережі, месенджери, онлайн-платформи для пошуку роботи, відеочати, форуми. Завдяки анонімності, яку надає інтернет, злочинці мають можливість масово впливати на потенційних жертв без фізичного контакту, що ускладнює виявлення та розслідування таких злочинів.

Закон України «Про протидію торгівлі людьми» також містить аналогічне визначення, акцентуючи увагу на наслідках для прав і свобод особи. У цьому законі зазначено, що боротьба з торгівлею людьми – це комплекс заходів, що здійснюються у межах загальної системи протидії цьому злочину. Вони охоплюють дії, спрямовані на виявлення як завершених, так і незавершених випадків торгівлі людьми, установлення осіб, які зазнали від неї шкоди, а також ідентифікацію фізичних або юридичних осіб, причетних до вчинення такого злочину, з подальшим притягненням їх до юридичної відповідальності [4].

Ідентифікація особи, яка постраждала від торгівлі людьми – це процес збирання та аналізування відомостей, які свідчать про наявність ознак того, що певна фізична особа стала жертвою цього злочину [4].

У кіберсфері зазначений злочин набуває нових форм. Як зазначають М. Думчиков, В. Пахомов, О. Бондаренко, разом із широким поширенням цифрових технологій з'явилися нові можливості й для злочинного середовища. Щоденно кіберзлочинці, які мають високий рівень технічних знань, здобувають незаконний прибуток у великих масштабах. Окрім того, глобальні комп'ютерні мережі дедалі частіше застосовуються для розпалювання міжнародної ворожнечі, поширення екстремістських і сепаратистських ідей, а також як засіб координації терористичних дій. На жаль, правоохоронні органи в багатьох випадках не встигають адаптуватися до темпів розвитку кіберзагроз, що пов'язано не лише з браком сучасного технічного забезпечення, а й із дефіцитом кваліфікованих фахівців, здатних ефективно протидіяти новим формам кіберзлочинності. Цифрові платформи, соціальні мережі, онлайн-чати та сервіси криптовалют стають інструментами, за допомогою здійснюється не лише вербування жертв, а й реалізація процесу експлуатації. Наприклад, поширена практика застосування онлайн-оголошень про фіктивне працевлаштування для вербування осіб, які згодом стають жертвами сексуальної або трудової експлуатації [5].

Особливо небезпечним є явище стримінгової сексуальної експлуатації, коли особа примусово використовується для створення онлайн-контенту з сексуальним підтекстом або

насильством. Це явище можна вже кваліфікувати як торгівлю людьми, хоча правове регулювання ще потребує уточнення.

За кримінально-правовою характеристикою торгівля людьми в кіберпросторі має всі ознаки складу злочину, передбаченого ст. 149 КК, але потребує розширеного тлумачення з урахуванням цифрового способу його вчинення:

- об'єкт такого злочину – право на свободу та особисту недоторканність, передбачене ч. 1 ст. 29 Конституції України, у поєднанні з іншими положеннями цієї статті гарантує кожній особі фізичну свободу та забороняє її обмеження або позбавлення. Це право є невід'ємним від моменту народження людини та становить основу для її безпечного існування й повноцінної участі в суспільному житті. Порушення цього права, зокрема, незаконне позбавлення свободи, може спричинити обмеження інших фундаментальних прав і свобод, адже лише вільна особа має змогу вільно реалізовувати свої можливості. Головним безпосереднім об'єктом даного злочину виступає свобода волевиявлення та людська гідність. Як додаткові, факультативні об'єкти посягання можуть розглядатися здоров'я особи, належний порядок реалізації повноважень службовими особами, а також установлені правила перетину державного кордону України [6];

- об'єктивна сторона – дії у формі вербування, переміщення, утримання. Згідно з логічним аналізом положень ч. 1 ст. 149 КК, об'єктивна сторона цього злочину може виявлятися в таких формах: продаж людини; інша форма передачі особи за плату; укладення будь-якої іншої протиправної угоди щодо особи, яка пов'язана як із законним, так і з незаконним переміщенням її через державний кордон України (як за її згодою, так і без неї). Під поняттям «продаж» у даному контексті слід розуміти укладення угоди, в межах якої одна особа (так званий «продавець») передає іншу людину у фактичну незаконну власність іншій особі («покупцеві»), яка в обмін бере на себе зобов'язання прийняти цю особу й виплатити за неї визначену суму коштів [7];

- суб'єкт – осудна особа, яка досягла 16 років;
- суб'єктивна сторона – прямий умисел, корисливий мотив.

Застосування ІКТ як засобу вчинення злочину дає змогу розглядати такі дії не лише через призму ст. 149 КК, а й у поєднанні зі статтями 361 (несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин), 301-1 (розповсюдження, придбання, зберігання порнографії), 301-2 (експлуатація дітей для створення порнографічних творів) КК [1].

ІКТ не лише полегшують вчинення злочину, а й ускладнюють його виявлення: зникають фізичні контакти, злочинці діють дистанційно, для розрахунків використовують криптовалюту, застосовують, наприклад, VPN, щоб залишатися анонімними. До таких злочинів потрібно застосовувати нові підходи для кваліфікації дій злочинців і розширення меж правозастосування.

Розглянемо Міжнародно-правові підходи. На міжнародному рівні базовим документом залишається Протокол ООН щодо запобігання та припинення торгівлі людьми. У ньому визначено необхідність упровадження комплексного міжнародного підходу до запобігання торгівлі людьми, зокрема жінками та дітьми, а також до ефективної протидії цьому явищу в країнах походження, транзиту та призначення; підкреслено важливість здійснення заходів, що передбачають притягнення до відповідальності осіб, причетних до її здійснення запобігання торгівлі людьми; забезпечення належного захисту постраждалих, зокрема шляхом дотримання їхніх міжнародно визнаних прав [3].

Водночас, не зважаючи на наявність численних міжнародних правових актів, які містять норми та практичні механізми боротьби з експлуатацією людей (особливо жінок і дітей), на сьогодні відсутній універсальний документ, який міг би охопити всі аспекти протидії торгівлі людьми як цілісного явища, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності. Вона визначає, що торгівля людьми може здійснюватися за допомогою будь-яких засобів, способів, включно з технологічними. Ця Конвенція має на меті зміцнення співпраці між державами з метою підвищення ефективності заходів щодо запобігання транснаціональній організованій злочинності та протидії їй [8].

Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми також охоплює злочини, скоєні із застосуванням новітніх технологій, та зобов'язує держави-учасниці забезпечувати їх належне розслідування. Метою цієї Конвенції є протидія торгівлі людьми шляхом запобігання цьому явищу та боротьби з ним з обов'язковим урахуванням принципу гендерної рівності; забезпечення дотримання прав людини щодо осіб, які стали жертвами торгівлі людьми, шляхом створення комплексної системи захисту та підтримки потерпілих і свідків, із одночасним забезпеченням гендерного балансу, а також гарантування ефективного розслідування злочинів і кримінального переслідування винних; розвиток та зміцнення міжнародної співпраці у сфері боротьби з торгівлею людьми [9].

Для того щоб належним чином застосовувати виконання положень цієї Конвенції, державами-учасниками запроваджено спеціальний механізм моніторингу її реалізації [9].

Розглядаючи національну правозастосовну практику та прогалини, які можуть виникати, зазначимо, що, на жаль, українська практика ще не сформувала сталої лінії кваліфікації торгівлі людьми в кіберформаті. Відсутність згадки про застосування ІКТ у ст. 149 КК значно ускладнює ідентифікацію ознак злочину в цифровому контексті.

Окрім того, фахівці з кібербезпеки часто не мають належної правової підготовки для виявлення елементів торгівлі людьми, а слідч – навичок для збирання цифрових доказів.

Науковці наголошують на необхідності нормативного закріплення ознаки «учинення злочину із застосуванням ІКТ» як ознаки кваліфікуючої.

Щодо національного законодавства, то Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» визначає правові та організаційні засади захисту життєво важливих інтересів громадян, суспільства та держави, а також національних інтересів України у сфері кіберпростору. У ньому визначено ключову мету, напрями та принципи державної політики у сфері кібербезпеки, розподілено повноваження між державними органами, підприємствами, установами, організаціями та громадянами, а також окреслено основи координації їхніх зусиль у забезпеченні кібербезпеки [10].

На підставі викладеного вище можна внести такі пропозиції для вдосконалення розслідування даного злочину. По-перше, внести зміни до ст. 149 КК, доповнивши її ознакою вчинення злочину із застосуванням ІКТ. Розробити методичні рекомендації для правоохоронців з виявлення та розслідування кіберформи торгівлі людьми. Посилити міжнародне співробітництво у сфері цифрового моніторингу. Розширити теоретико-правову базу, поглибивши аналіз поняття торгівлі людьми, зокрема, у контексті його трансформації в цифрову епоху.

Звернути увагу на зміни, яких зазнає трактування торгівлі людьми у зв'язку з розвитком цифрових платформ криптовалют тощо. Додати аналітичний огляд наукових підходів українських та іноземних науковців щодо поняття «кіберторгівля людьми». Проаналізувати реальні кримінальні провадження, у яких ідеться про торгівлю людьми через інтернет.

Висновок. У результаті проведеного дослідження поняття та кримінально-правової характеристики торгівлі людьми у кіберсфері можна дійти кількох важливих висновків, що підкреслюють актуальність та складність цієї проблеми в сучасному суспільстві.

Торгівля людьми в кіберпросторі є однією з найбільш складних та динамічних форм сучасної транснаціональної злочинності. Процес застосування інтернет-ресурсів, соціальних мереж, даркнету та криптовалют створює нові проблеми й виклики для правоохоронних органів та державних інститутів. Злочинці можуть набагато легше маніпулювати своїми жертвами, що робить виявлення, розслідування та припинення таких злочинів складнішим. Кіберпростір відкриває можливості для анонімності, а отже, і для уникнення відповідальності.

Проблема кіберторгівлі людьми має глобальний характер, що є підставою вимагати від держав світу активного співробітництва. Міжнародні конвенції та правові норми, хоча й визначають загальні межі боротьби з торгівлею людьми, але на сьогоднішній день не охоплюють аспекти, пов'язані з цифровими технологіями. Відсутні чіткі міжнародні стандарти у цій сфері, які призводять до різних підходів у національних законодавствах та створюють прогалини у боротьбі з кіберторгівлею людьми.

Кримінально-правова характеристика цього злочину в Україні теж потребує вдосконалення. Аналіз чинного законодавства, зокрема ст. 149 КК, свідчить, що кримінальний кодекс не містить окремих норм, які б ураховували застосування цифрових технологій у здійсненні цього злочину. У зв'язку з цим, існує необхідність унесення змін до КК, а також розроблення спеціальних заходів, спрямованих на боротьбу з кіберторгівлею людьми. Окрему увагу слід приділити захисту прав жертв, шляхом створення ефективних механізмів надання допомоги та забезпечення безпеки для потерпілих.

Варто відзначити важливість вдосконалення міжнародного співробітництва в цій сфері. Кіберзлочинність не знає кордонів, і тому ефективна боротьба з торгівлею людьми в кіберсфері можлива лише за умови об'єднання зусиль держав, правоохоронних органів, а також міжнародних організацій. Необхідно посилювати обмін інформацією між країнами, розробляти спільні стратегії й механізми для боротьби з кіберторгівлею людьми, а також створювати єдину глобальну базу даних для оперативного виявлення та зупинення таких злочинів.

Отже, проблема кіберторгівлі людьми є надзвичайно актуальною, вона вимагає здійснити комплексний підхід з боку правоохоронців, законодавців та міжнародних організацій.

Для досягнення результатів у боротьбі з цим явищем необхідно вдосконалювати законодавство, активізувати та покращувати міжнародне співробітництво та проводити підготовку фахівців, здатних працювати у сфері кібербезпеки та кримінальної юстиції. Шляхом здійснення таких заходів можна захистити права людини і забезпечити належний безпечний рівень життя в умовах сучасного розвитку цифрових технологій.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. З. Р. Кісіль. Торгівля людьми – соціальна проблема сучасності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 188–193.
3. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р. : ратифік. Законом від 04.02.2004 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_791#Text
4. Про протидію торгівлі людьми : Закон України від 20.09.2011 р. № 3739-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text>
5. Думчиков М. О., Пахомов В. В., Бондаренко О. С. Криміналістичні проблемні аспекти боротьби зі злочинами в кіберсфері. *Криміналістика і судова експертиза*. 2020. Вип. 65. С. 283–288. DOI: 10.33994/kndise.2020.65.27.
6. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Прокопенко В. В. Науково-практичний коментар до ст. 149 Кримінального кодексу України. URL: <https://www.jurists.org.ua/criminal-law/1800-naukovo-praktichniy-komentar-do-st-149-krimnalnogo-kodeksu-ukrayini.html>
8. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р. : ратифік. Із застереж і заявами Законом від 04.02.2004 р. № 1433-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text
9. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16.05.2005 р. : ратифік Законом від 21.09.2010 р. № 2530-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text
10. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 р. № 2163-VIII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>